

SAHA TÜRKÇESİNDEKİ RUSÇA ALINTI KELİMELER

Doç. Dr. Fatih KİRİŞÇİOĞLU

Rusların 1552 yılında Kazan Hanlığı'nı işgal ettikten sonra, 1598'de Sibirya Hanlığı'nı yıktılar ve Yakutistan (Saxa Sire) topraklarına dayandılar.1619 yılında başlayan uzun ve kanlı bir sürecin sonunda bu toprakların tamamını ancak 1682 yılında işgal edebildiler¹.Bu tarihten sonra yazılı edebiyatları olmayan fakat, zengin bir halk edebiyatı malzemesine sahip olan Saha Türkleriyle öncelikle bu bölgeye gelen idareci, misyoner,tüccar ve araştırmacılar, iletişim kurma noktasında bir taraftan kendi dillerini (Rusça) öğretirken, bir taraftan da Sahaca öğrendikleri, hatta yazılı iletişim noktasında 1819-20 yıllarında Rus alfabesi esasında bir alfabe geliştirdikleri/kullandıkları bilinmektedir.Bu konu üzerinde daha önce ayrıntılı bir çalışmam olduğu için burada tekrar bahsetmek istemiyorum².Yalnızca 17. yy.'ın başından itibaren Nikolo Kornelius Vitzen , Strahlanberg, Gerard Frederic Miller, Georg Wilhelm Steller gibi pek çok araştırmacının bu konuya el attıklarını belirtmek isterim.Bu şahsiyetlerin yanı sıra S.A. Novgorodov'un özel bir yeri vardır.

Bütün Türk boyları içerisinde lâtin alfabesini 1917 yılında uygulamaya koyan ilk kişi O'dur.Saha Türkçesi'nin bütün seslerini içine alan 33 harfli alfabeyle ortaya koyduğu *Sahaca Alfabe Kitabı* 'nı N.E.Afanasyev ile birlikte 1917'de yayımlamıştır.³ Bu alfabe kitabı Saha Yeri'ndeki okullarda kullanıldıkça Sahaca bir yazı dili olarak daha geniş bir kitleye hitap etmeye başlamıştır.Burada şu hususu bir kere daha belirtmekte de fayda vardır.Gerek Çarlık,gerekse Sovyetlerin ilk döneminde Sibirya'ya gönderilen sürgünler Sahaca öğrenmek zorundaydılar.Çünkü,o bölgede geçerli olan tek dil Sahaca idi. Asıl konumuza dönersek Çarlık'tan Sovyetler Birliği'ne geçiş aşamasında Türkler dahil olmak üzere diğer milletlerin Rusya'dan(Sovyetlerden) kopmamaları için bir Duma Meclisi kurulmuş ve kağıt üzerinde bunlara haklarını savunma imkanı tanınmıştır.Sovyetler Rus

¹ Hayit Baymirza, "Yakut (Saka) ların Menşei Meselesi", **Sovyetler Birliği'ndeki Türklüğün ve İslâm'ın Bazı Meseleleri**, İstanbul 1987, s.47-49.

² Kirişçioğlu Fatih, "Saha Yerinde Alfabe Çalışmaları", **G.Ü.Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Himmet Biray Özel Sayısı** , Ankara 1999 , s.122-129.

³ Novgorodov S.A.,Afanasyev N.E., **Sahalı Suruk-Biçik** ,Yakutsk,1917.

olmayan milletlere ayrı ayrı komünist partileri kurduğunu ve bu partileri en kısa zamanda Moskova'ya bağlayarak kontrol altına almaya çalışmıştır. Bu arada Türkler de kendi millî kimliklerini korumak için bazı kültürel faaliyetlere başlamışlardır.

Ruslar , bu duruma göz yumamazlardı. Önce Çarlık döneminde Rus misyoner İlimskiy'in metodunu uyguladılar. İlimskiy, Türkler için açılan Rus okullarında Rusça'nın yanısıra her Türk boyunun kullandığı lehçeyi, Rus alfabesinde, ayrı bir dil gibi öğretmeyi teklif etmiş ve bu teklifi de Rus Eğitim Bakanlığına kabul ettirmişti. Böylece gençler hem kendi lehçelerinde Hıristiyanlığı, hem de Rusça öğreneceklerdi⁴. Geç de olsa gençlerin anadillerini öğrenmeleri Hıristiyanlaştırma politikasını engellemiştir. Bunun üzerine önce Sovyetler döneminde Türk komünist partilerini harekete geçirerek 12 Haziran 1924'te her Türk gurubunun ayrı ayrı cumhuriyetler oluşturulacağı ilan edilmiş ve sınırlar tespit edilmiştir. Verilen direktife göre de bu cumhuriyetlerde eğitim hem Rusça hem de kendi lehçelerinde yapılacaktı. Yeni açılan Rus okullarında dil ve kültür alanında kapsamlı bir Ruslaştırma faaliyeti yürütülmüştür. Millî dillerin devlet dairesinde, eğitimde, politik alanlarda, vb. kullanılmaması, bilhassa Sibiryâ bölgesinde daha önceden millî dillerin gelişerek bir yazı dili hâline gelmemesi, bir sosyal prestij problemini doğurmuş, ana dile ilgi gittikçe azalmıştır. Yukarıda belirttiğimiz hususların yanı sıra nüfus dengesinin Sahalar aleyhine bozulması da anadili kullanımını engellemiş, bunun sonucu olarak Rusça, bir üst dil, iletişim dili olarak yerleşmiştir.

Rusça, bir üst dil, iletişim dili olarak yerleşse de Sahalar , Rusça'dan geçen kelimeleri kendi anadillerinin mantığına göre değiştirerek bir nevi Sahacalaştırmışlardır. Bu çalışmada öncelikle Rusçadan geçen ve Sahacanın dil mantığına uyan kelimeler ve bu kelimelerde görülen sistematik ses değişiklikleri ele alınmıştır. Kelimeler, P.A. Sleptsov'un başkanlığında hazırlanan Yakutsko-Ruskiy Slovar (Yakutça-Rusça Sözlük) 'dan taranarak ayıklanmış, örnek sayısı fazla olanlarda sınırlamaya gidilmiştir.

Ünlü Değişiklikleri :

Vurgulu и > ии

Мильй	милийэ	“diş etleri”
Бис	биис	“kabile, uruk”
Вилка	биилка	“çatal”
Инвалид	инбэлиит	“malûl”

⁴ Ercilasun, Ahmet B., *Türk Dünyası Üzerine İncelemeler*, Ankara, 1993, s.61 vd.
Eren, Hasan, *Türklük Bilimi Sözlüğü*, Ankara, 1998, s.177-178.

Дициплина	диссипилиинэ	“disiplin”
-----------	--------------	------------

Yarı ünlülerin yanındaki ю > үү

Тюк	түүк	“balya”
Ключ	күлүүс	“anahtar”
Салют	сөлүүт	“selam, merhaba”
Костюм	көстүүм	“takım elbise”

е > иэ

Билет	билиэт	“bilet”
Время	бириэмэ	“zaman”
Ведро	биэдэрэ	“kova”

Vurgulu у > уу

Плуг	булуук	“pulluk,saban”
Курица	куурусса	“tavuk”
Суббота	субуота	cumartesi”

Vurgulu ы > ыы

Мыло	мыыла	“sabun”
Цыган	сыыгаан	“çingene”
Обичай	абыычай	“âdet, gelenek”

я > э, ээ

Связ	сиибэс	“bağlantı”
Шляпа	сэлээпэ	“şapka”
Порядок	бэрээдэк	“düzen”

Sert ünsüzler arasındaki o > yo

Город	куорат	“şehir”
Стол	остуол	“masa”
Голос	куолас	“ses”

Vurgulu o > yo

Покой	бокуой	“sükut”
Совест	суобас	“vicdan”
Общий	уопсай	“genel, umumî”

Vurgulu ө > үө

Ковёр	көбүөр	“hak”
Мёд	мүөт	“bal”

е > ыа

Цеп	сыап	“zincir”
Цел	сыал	“amaç”
Процент	бырыһыан	“yüzde, %”
Артель	артыал	“birlik, kooperatif”

о -, -о- > а-, -а-

Обичай	абыычай	“gelenek”
Очки	ачыкы	“gözlük”
Повария	бабаарына	“inanç”
Пока	бакаа	“hoşça kal, görüşürüz”
Восстаные	бастанһа	“ayaklanma, isyan”

Vurgulu a > aa

Парус	баарыс	“yelken”
Марка	маарка	“marka”
Мастер	маастар	“ustalık”
Манной	маннай	“irmik”
Надо	наада	“lâzım, gerek”
Журнал	сурунаал	“dergi”
Самый	саамай	“en, tam,pek, bütün”
Заказ	саппас	“yedek, rezerv”

Ünlü uyumuna uymayan Rusça kelimelerin ünlü uyumuna bağlanması :

Расписка	араспыиска	“senet”
Печат	бэчээт	“mühür,iz ; neşriyat”
Петух	бөтүүк	“horoz”
Верста	биэрэстэ	“uzunluk birimi(1.06 km)”
Домино	домунуо	“domino”
Ящик	дьааһык	“kutu”
Лагерь	лааһыр	“kamp”
Магазин	маһаһыын	“mağaza”
Наслед	нэһилиэк	“inzibatî arazi bölgesi”
Пива	пиибэ	“bira”
Цена	сыана	“fiyat”

Ünsüz Değişiklikleri :**н-, -н- > нь-, -нь-**

Неженка	ньиэсинкэ	“muhallebici ; nazenin”
Нянка	ньээңкэ	“dadı, bakıcı”

Монета	манньят	“para”
Памятник	пааматынньык	“âbide”
Венец	мэнньиэс	“gelin tacı”

-ш-, -ц- > -с-

Вишивка	быысыпка	“işleme”
Вермишел	бэрмисиэл	“tel şehriye”
Криша	кырыыса	“çatı, dam”
Беседа	бэсиэдэ	“konuşma”
Кросовица	кырасабысса	“güzel”

в-, ф-, п- > б-

Вопрос	боппуруос	“soru, problem”
Вал	баал	“şaft, mil”
Варнак	баранаак	“yaramaz ; sürgün”
Варенье	барыаннья	“reçel”
Вечер	биэчэр	“akşam”
Флаг	былаах	“bayrak”
Параход	борокуот	“buhar gemisi”
Петер	Бүөтүр	“Büötür (özel isim)”
Фартук	баартык	“önlük”

д , ю, я, ж > дь

Дикий	дьиикэй	“vahşi, yabani”
Дициплина	дьисциплинэ	“disiplin”
Бригадир	биригэдьиир	“ekip başı, şef”
Юпка	дьууппа	“etek”
Якутск	Дьоокускай	“Yakutsk şehri”
Ёд	дьуот	“tentürdiyot”
Жильё	дьиэ	“ev”

г > к

Гнязь	Кинээс	“prens”
Гривенник	Кириибинньык	“on kopik”
Грязь	Кирээс	“çamur”
Город	куорат	“şehir”
Голос	Куолас	“ses”

к , г > х

Карты	хаарты	“oyun kartı”
Касса	хаасса	“kasa”
Качество	хаачыстыба	“nitelik,kalite”
Канал	ханаал	“kanal”
Газета	хаһыат	“gazete”

Колотушка	холотууска	“tokmak,yumruk”
Компот	хомпуот	“komposto”
Камзол	хомуһуол	“kaftan türü giysisi”
Кусок	хоһуок	“parça,dilim”
Гроб	хоруоп	“tabut”

т > ч

Ботинки	бачыыңка	“potin”
Платье	былааччыя	“elbise”
Тесто	чиэстэ	“hamur”

з, ш, щ, ж, ц > с

Зал	саала	“salon”
Шаль	саал	“şal”
Закон	соқуон	“kanun”
Жаркое	соркуой	“kavurma”
Шум	суум	“gürültü”
Цель	сыал	“hedef”
Цена	сыана	“fiyat”
Щёлоч	солоч	“kül suyu”

Sahacanın öz kelimelerinde bulunmayan ünsüzlerle başlayan kelimelerde kelime başında ünlü türemesi :

Рюмка	үрүүмкэ	“kadeh”
Лист	илиис	“yaprak”
Рацрата	арастыраата	“harcama”
Стол	остуол	“masa”
Раён	оройуон	“ilçe”
Ручка	уруучука	“tükenmez kalem”
Шкаф	ыскаап	“dolap”
Штраф	ыстараап	“ceza”

Sahacanın öz kelimelerinde bulunmayan ünsüzlerle biten kelimelerin son ünsüzünün sedasız karşılığına veya boğumlanma noktası yakın sese dönüşmesi :

Ключ	күлүүс	“anahtar”
Народ	норуот	“halk”
Расход	ороскуот	“ayrılma,dağılma”
Рож	оруос	“çavdar”
Острогь	остуруок	“zindan”
Наслөгь	нэһилиэк	“köy”
Мёд	мүөд	“bal”
Клад	кылаат	“gömü, define”
Гнязь	кинээс	“prens”

Грязь	кирээс	“çamur”
Плуг	булуук	“pulluk”
Флаг	былаах	“bayrak”
Связ	сибээс	“bağlantı”
Заказ	сакаас	“sipariş”

İki ünlü arasındaki –с-, -ж-, -ш-, -з- seslerinin –h- sesine dönmesi :

Спасибо	бахыыба	“teşekkür ederim, sağol”
Пожалуйста	баһаалыста	“buyurun, lütfen”
Вожжа	буоһа	“dizgin”
Душа	дууһа	“ruh”
Узор	оһуор	“nakış”
Список	испиһэк	“liste”
Рассол	ороһуол	“turşu suyu”

Genellikle kelime başında olmak üzere çift ünsüzler arasında ünlü türemesi :

Причина	биричинэ	“neden, sebep”
план	былаан	“plan”
прошаты	бырастыы	“özür dileme, affetme”
деревня	дэриэбинэ	“köy”
спирт	испиир	“iştirto”
крюк	күрүүк	“çengel”
Связ	сибээс	“bağlantı”
Лист	илиис	“yaprak, sayfa”
Рацрата	арастыраата	“harcama”
Стол	остуол	“masa”
Флаг	былаах	“bayrak”

Bu değişikliklerin yanı sıra aşağıda belirttiğimiz yaygın olmayan değişiklikler de vardır :

Обычай	абыычай	“gelenek”
Очки	Ачыкы	“gözlük”
Повария	Бабчырына	“inanç”
Пока	Бакаа	“hoşça kal”
Подбиска	Баппыыска	“abone olma”
Восстание	Бастанһа	“ayaklanma”
Пожалуйста	баһаалыста	“buyurun, lütfen”
Монета	Манһыат	“madenî para”

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi Saha Türkçesi , bünyesine aldığı Rusça kelimelerde, tıpkı Eski Türkçe veya Ana Türkçe döneminden geçen kelimelerde görüldüğü gibi sistematik değişiklikler yaparak alıntı kelimeleri bünyesine uydurmuştur⁵.

⁵ Kirişcioğlu Fatih, **Saha (Yakut) Türkçesi Grameri** , Ankara 1999 . başlıklı çalışmamızın 20-44. sayfaları arasında Eski Türkçe ve Ana Türkçe döneminden geçen kelimelerdeki sistematik ses değişiklikleri geniş bir şekilde verilmiştir.

Ruşça'nın Saha Türkçesinin söz varlığına yayılmasına tarihî seyri içinde baktığımızda Böhrling'in 1851 yılında yayımlanan eserinde görülen değişikliklerin düzenli değişiklikler olmadığı gözlenmektedir. Hatta "стуол", "басыба", "сөксө" gibi yaygın kullanılışı olan kelimelerin daha sonra farklı değişikliklere uğradıkları görülmektedir:

Столь	стуол	"masa"
Царшина	цтарсина	"başçavuş"
Зеркало	сиэркэлэ	"ayna"
Вилка	билкэ	"çatal"
Прощать	бырасты\ бырастыы	"özür"
Спасибо	басыба	"teşekkür"
Пыжикъ	пысык	"rengeyiği yavrusu"
Ещё	сөксө	"da/de, bir de , hem de"
Здорова	доробо	"merhaba"
Узорь	усуор	"nakış, resim"
Сталь	ыстал	"çelik"
Штани	ыстан	"kısa pantolon"
Улица	олуска	"sokak"
Острогъ	остурук	"zindan, hapis"
Алексей	Өлөксөй\Өлөскө	"Ölöksöy (özel isim)"

Tarihî seyir içinde Rusça alıntı kelimelerin seyrine Pekarskiy'in 1899 yılında yayımlanmaya başlanan anıtsal sözlüğünden baktığımızda karşımıza çok farklı bir tablo çıkar. Rusça alıntı kelimeler bu sözlükte genellikle ikili, üçlü hatta dördümlü şekillerde görülmektedir. Elbette bunların bir kısmı ağız kelimeleridir ama, bu kelimelerin hangisinin ağız kelimesi hangisinin yazı dilinde kullanılan şekil olduğunu ayırt etmek zordur. Bu kelimelerin bir kısmı aşağıda gösterilmiştir :

Армия	аарбыя	"gürültü, şamata"
Полоса	балааса	"yelken bezi"
Ралата	балаада	"devlet hazinesi"
Мотай	батай	"katma, karıştırma"
Пачкай	баһчахай, баһчаһай, бааччаһай, баатчахай	"karışık, bozuk, okunaksız"
Прека	бэрээки, брэки	"inatçı, mukavemet eden"
Ведро	бээдрэ, бээдэрэ, биэдрэ	"kova"
Веник	биэнийик, миэнийик, миинийик	"süpürge"
Время	бириэмэ, бэриэмэ, бриэмэ	"vakit, çağ"
Вилка	биилкэ, вилки	"çatal"
Петух	бөтүк, пэтик	"horoz"
Еврей	дьэрэбэй, дьэбириэй	"Yahudi"
Юкола	дьуукала, дьуухала, дьүүкэлэ, дьуохала	"tütsülenmiş balık"
Древня	дэриэбинэ, дэриэмнэ	"köy"
Здорова	дорообо, доруоба, дорообуя, доруобуя	"selam, merhaba"

Духа	дууса, дууша ,лууса	“ruh”
Город	гуорат , куорат	“şehir”
Голос	гуолас ,куолас	“ses”
Гроб	горуоп , хоруоп	“tabut”
Стал	ыстал , ыстаал	“öğle yemeği”
Спирит	испиир ,испиирт, испирт ,испиит	“ispirto”

Bu çalışmamızın sonucunda Rusça'dan geçen bütün kelimelerin değiştiği gibi bir sonuç da çıkmamalıdır. Bilhassa son zamanda giren kelimeler, bütün dünyada kullanılan teknik terimler hatta aslı Türkçe olup Rusça'dan Sahacaya geçen kelimeler değişmemiştir. Bu konuda bir bilgi vermek üzere değişmeyen Rusça kelimelerin bir kısmının listesi aşağıda verilmiştir.

Абрикос	Бензин	Дипломат
Абонент	блок	Директор
Абзац	Бойкот	Диссертация
Авар	Ботаник	Драма
афган	Буквар	Якет
Автобус	Букет	Янр
Автор	Буфет	Яргон
Актёр	Быурократ	Элатин
Актив	Вазелин	Этон
Анекдот	Валс	Юрналист
Анкета	Вана	Йирефа
Антилопа	Ветеринар	Завод
Антитеза	Вирус	Завуг
Антинаучны	Вулкан	зефир
Артист	Вокалист	звено
Архив	Виза	зонд
Археолог	Газ	зоолог
Армия	Галифе	зурна
Асфалт	Галектика	идеал
Атом	Гамак	империализм
Атеизм	Гарай	индекс
Аул	Гарантия	инэнер
Аэропорт	Гармония	институт
азербайжан	Геолог	казак
База	Гектар	карта
Баллистика	грайданин	капитан
балкар	Грамматика	каталог
Балкон	Груа	класик
Бамбук-бамбу	Гуманизм	климат
Банк	Делегат	код
Библиография	Декан	коллега
Баседка	Демократ	команда
Бидон	Депутат	комитет
Бояк	Диалект	коммунист

контекст
контр
корреспондент
кулаак
кул'тура
лаборант
легион
лимит
лимон
либерал
лингвист
лифт
лирик
литература
литсеы
мак
максимум
мамонт
мандат
мар
математик
матс
минимум
министерство
металл
метр
механик
микроб
модел'
морфология
музеы
музыка
наказ
немец
народник
наука
никотин
об'ектив
ода
океан
опт
опера
орудияе
орфография
осерк
панел'
паразит
пантыуркизм
парк
парламент

партия
период
плов
поема
пошта
поет
президент
проблема
профессор
радио
рапорт
реализм
редактион
реформа
республика
рестензент
рукопис
сад
сазан
салыут
самолыет
санитар
сектор
синтаксис
синоним
скобка
слива
Совыет
Совхоз
Сотсиалист
Стай
Стилистика
Студент
Сip
сыуэт
Таыга
Таыфун
Такси
Тариф
Текст
Телевизор
Телефон
Тема
Темрин
Теория
Техник
Техникум
Ток
Томат
Трактор

Туман
Турок
Тыук
Тыурк
Тыуркология
Укроп
Уклад
Университет
Усебник
Фабрика
Факул'тет
Фаист
Физик
Ферма
Филиал
Филолог
Футбол
Фотограф
Халва
Характер
Химия
Хлор
Хорист
Христианин
Хрестоматия
Центар
Цензор
Цирк
Сабан
Сасовоы
шакал
шар
шалк
шеф
экзема
экземпляр
эгоист
экономия
экскурсия
электрик
элемент
энергия
эпоха
эстетика
Юбилеы
Юмор
Юрист
яблока

Sonuç olarak, genç nüfusun ana dillerini bilmemesi, ona hürmet beslememesi, aktif ve her alanda geçer bir dil olarak Rus dilinin varlığı bu dillerin akıbetini pek de aydınlık göstermemektedir. Bu dillerin öğrenilebilmesi için gerekli "ısrarlı sosyal gereksinimler" in bir an önce yaratılması "çoğunluğa" olmasa bile azınlığın gelecek kuşaklarına ana dillerinin benimsetilebilmesi için gereklidir. Kendi yurtlarında nüfusça azınlık durumuna düşmüş olan Türk topluluklarının ana dillerinin kullanım alanını genişletmek ve bu suretle bu dilleri öğrenme gereksinimini arttırmaları oldukça güç görülmektedir. SSCB'nin dağılmasından sonra Rusça Türk cumhuriyetlerinin ortak iletişim dili vazifesini sürdürmektedir. Ayrıca Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerinin imzaladıkları anlaşma gereğince de resmî iş dili statüsüne sahiptir.

Türk dilinin dünyadaki çeşitli kollarını inceleme ve araştırmada sosyo-politik boyutu gözden uzak tutmamak gerekir. Moskova'nın resmi dil siyaseti Türk dilinin eski SSCB'deki çeşitli kollarının son 70 yıl içindeki gelişmelerinde etkin rol oynayan inkâr edilemez sosyo-politik bir olgudur. Bu durum bağımsızlığını kazanan Türk toplumlarının uyguladıkları dil siyaseti ve Rusya Federasyonu içindeki Türk toplumlarının dilleri ile ilgili gelişmeleri de aynı çerçevede ele almayı zarurî kılmaktadır⁶.

Ana dili olduğu halde, onun hayatın her diliminde kullanılmadığı veya hiç kullanılmadığı, buna karşılık eski SSCB.'nde ve bugün BDT.'nda Rusça'nın, halen Çin Halk Cumhuriyeti'nde Çince'nin, İran'da Farsça'nın, Irak'ta Arapça'nın hüküm sürdüğü benzeri tabii Türklük alanlarında bu dillerin bilinen konumlarının yarattığı durumun sonucu kadar, Genel Türklük üyelerinin iletişim yoğunluğuna etki derecesini ölçmek de önemlidir. Ayrıca çok dillilikle ulaşılmaya hedeflenen nokta ve Türklerin bu hedefe ulaşmaktaki başarıları da ölçülmelidir⁷.

⁶ Timur Kocaoğlu, "Türk Diline Sosyo-Politik Bir Bakış", **Türk Dili**, sayı 548, Ankara 1997, s.113-121.

⁷ Sema Barutçu Özönder, "Genel Türklük Alanı çerçevesinde Türk Dilinin Durumu , İleriye Dönük Bakış ve Yaklaşımlar", **KÖK Araştırmalar**, I/1 (Bahar 1999), Ankara 1999, s.31,32.

Çalışmada Kullanılan Temel Kaynaklar

BÖHTLINGK, OTTO., (1851). Über die Sprache der Jakuten, St.Petersburg.

KİRİŞÇİOĞLU, M.FATİH, (1999). Saha(Yakut) Türkçesi Grameri, Ankara.

KİRİŞÇİOĞLU, M.FATİH, (1999). “Saha Yerinde Alfabe Çalışmaları” , G.Ü.Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Himmet Biray Özel Sayısı , Ankara , s.122-129.

KORKİNA, E.İ.,UBRYATOVA,E.İ.,HARİTANOV,L.N.,PETROV,N.E., (1982).Grammatika Sovremennogo Yakutskogo Literaturnogo Yazıka- Fonetika i Morfologiya , Moskva.

KRUGER, John, (1962). Yakut Manual, Indiana.

MUSTAFAYEV, E.M.; ŞERBİNİN V.G., (1996). Büyük Rusça Türkçe Sözlük, İstanbul.

OYUNUSKAY, B.Ö., (1935). Nuuççalı-Saxalı Tierminneex-Arpagıraapiya Tılların Kinigete, Moskuba.

PEKARSKİY, E.K.,(1945). Yakut Dili Sözlüğü, İstanbul.

PEKARSKİY, E.K.-POPOV,D.D.,-İONOV,V.M.,(1899-1930). Wörterbuch der Jakutischen Sprache,Yakutsk-Petersburg.

RADLOFF, W.,(1908). Die Jakutische Sprache, St.Petersbourg.

SLEPTSOV, P.A., (1972). Yakutsko-Ruskiy Slovar', Moskova.